Den sista avrättningen på Ljungstorps galgbacke

Av VERNA ANDERSSON

I Ljungstorp på Billingen vid den gamla vägen mellan Skara och Skövde har legat en avrättningsplats, ''60 m väster om Lötens utfartsväg'' som det står i Valle Härads Fornminnen. Det är på östra utfartsvägen som det syftas. Landsvägen går alldeles förbi den lilla bergkullen och många, många är det som pekat ditåt och upplyst sitt ressällskap med orden: ''Där är avrättningsplatsen. Den siste di hallshögg där va ifrån Varnhem. Han hade hatt ihjäl ena pija''.

Det var så som jag hörde det berättas. Så småningom fick jag veta flera detaljer och när vi i skolan gjorde en tidning, som kom ut med några nummer, bidrog jag med en mycket kort artikel om denna händelse. När jag nu läst domprotokoll från ''Valle härads lagtima sommarting år 1858'' ser jag att en del detaljer sedan dess har förändrats. Men ett visst värde har ändå skolartikeln. Den har fångat upp den muntliga traditionen och är en klar återgivning av den. Och den muntliga traditionen är en mycket viktig del i bygdeforskningen, eftersom det ofta är med den som forskningen börjar. Så var fallet denna gång och här följer berättelsen om vad som föregick den sista avrättningen i Varnhem.

Junkragården i Varnhem ägdes vid denna tid av inspektor Carl F. Förberg och hans hustru Christina Jonsdotter. De var ''välfrejdade'' och hade en stor familj — fem söner och en dotter. Claes Fredrik, den näst äldste av sönerna, var född den 21 juni 1834. Han bodde hemma men hade haft tjänst på några gårdar i socknen bl a två år i Gästgivaregården.

En vaktgård av störbeväpnade män omgav Förberg vid avrättningen. Skådelystna klängde i träden för att se avrättningen — när bilan föll ramlade de i backen. (Teckning av Göran Magnusson, Ljungstorp).

På hösten 1857 hade Maria Andersdotter från Lerdala tjänst i Klostrets Gästgivaregård. Hennes far och fostermor, Anders Jonsson och Maja Greta Johansdotter bodde i Lerdala och Maria, eller Maja som hon kallades, återvände till föräldrahemmet när tjänsten upphörde. Under tiden i Gästgivaregården träffade hon Claes Förberg.

Tisdagen den 30 mars 1858 stod drängen i Pickagården, Peter Andersson, ute på vedbacken när Maja, bland många andra som den dagen kom från Skara marknad, kom vägen fram, Maja stannade och talade om att hon var på väg till ett soldatboställe för att hämta kläder. Hon lämnade Peter ett brev, dåligt förseglat, med en begäran att det skulle tillställas Claes Förberg. Hon frågade också om Peter visste om

Claes snart skulle gifta sig med Lotta, som varit piga i Pickagården, och tillagt att ”han borde skynda dermed, emedan det giftet kunde bliva hejdat”.

Maja fortsatte sin vandring och Peter tog med brevet in. Brevet var som sagt dåligt förseglat, och hur det nu var, stod Peter där med förseglingen bruten, när en volontär vid namn Carl Magnus Flink kom in. När han fick se brevet, tog han det och läste. Brevet var illa och oredigt skrivet ”till ena hälften med bläck och till den andra med blyerts”. Uppmanad av Anders Mattsson, hos vilken Peter tjänade, att ”genast fortskaffa detsamma till sin egare” tog Peter brevet och lämnade det lite senare till Carl Förberg, en broder till Claes. Morgonen därefter överlämnade Carl brevet till Claes.

Det var så att Maja en tid efter tjänsten i Gästgivaregården och mötet med Claes förstod att hon väntade barn. Hon talade om det för sina föräldrar och berättade då också att det var Claes som var den blivande fadern. Hon visade ingen oro över det, men när tiden gick och hon inte hörde av Claes, beslöt hon sig för att skriva ett brev till honom. Maja var då i 6:e månaden. Hon hade lärt sig skriva men skrev mycket dåligt. I vänlig ton berättade hon hur det var ställt med henne, att hon väntade barn och att det var Claes som var fadern och hon bad Claes att hon skulle få något understöd till sitt uppehälle, eftersom hon i sitt tillstånd inte kunde försörja sig själv. Kanske med en liten misstanke om att han inte skulle bry sig om henne, skrev hon också att han före påsk måste besöka henne, annars skulle hon kontakta hans föräldrar. Hon hoppades att han skulle ”utan ovänlighet emottaga hennes välmenta rader”. Detta var innehållet i det brev som Claes fick av sin broder på onsdagsmorgonen i påskveckan 1858.

Claes läste brevet. Vad han innerst tänkte vet ingen, men han ville inte tala om förhållandet för föräldrarna. Modern såg honom läsa brevet men, trots att hon frågade, fick hon inte veta något om innehållet. I den stunden var Claes helt ensam med sina tankar. Vad man vet talade han inte med någon om sin situation. Kunde det verkligen vara sant det Maja skrev. Varför just han? Maja hade säkert träffat många andra. Men hur han än vred och vände på det så kom han ingen vart. Han visste ju vad som hänt dem emellan och nu ville Maja reda

ut situationen och gjorde han inte som Maja bett honom, skulle hon kontakta hans föräldrar. Det fanns inget val. Han måste ge sig iväg till Maja.

På påskaftonens morgon lånade Claes häst och vagn för att bege sig till Anders Pettersson i Skärvskogen. Claes hade några dagar tidigare råkat hugga sig i benet med en yxa och Anders Pettersson var känd för sin skicklighet i att bota benskador. Claes kom dit fram på förmiddagen. Benet undersöktes och när han så fått föreskrift om "hwad som för skadans botande borde iakttagas" lämnade han Anders Pettersson för att, som han uppgav till honom, resa till Lerdala för att hos stenhuggare Edström utkräva betalning för en klocka.

Vid tvåtiden var Claes i Lerdala och kommen till Skattegården gick han in där och frågade Anders Andersson var den pigan bodde som tjänat i Klostret. Anders Andersson visade honom stugan och skickade sedan sin flicka dit med bud att Claes ville tala med henne. Maja gick genast ut till Claes och Claes frågade henne om det var hon som skrivit brevet och om hon fortfarande höll fast vid att han var far till hennes väntade barn. Maja vidhöll det och tillade att om han inte ville erkänna det, skulle hon tala med hans föräldrar. Claes föreslog då att Maja skulle följa med honom hem till Klostret samma dag "så får du höra hwad besked du får af wåra". Maja kom tillbaka in i stugan ovanligt glad och berättade att hon nu skulle följa med Claes och "nu skall jag kläda mig gentilt, efter jag ska helsa på svärmor". Claes kom också in i stugan och under tiden Maja gjorde sig i ordning blev han av Majas far "tracterad med en sup". När de båda gick ut till vagnen för att åka hörde Majas fostermor dem säga "skjutsar du mig bort, så får du skjutsa mig hem också, ty jag kan inte gå", varvid Claes svarade "det ska jag göra, det är måta på".

Vägen de färdades går genom en mycket vacker och skiftande natur — skog, äng och åker avlöser varandra och många sjöar ligger inbäddade i grönskan med rika vassbestånd utefter stränderna. Nära kungsgården Höjentorp går vägen på krönet av en ås genom tät växtlighet av lövträd och med små tjärnar djupt därnere på båda sidor av vägen. Vid denna tid på våren, när blåsippor och vårlök blommar, är det också ett otroligt rikt fågelliv här. I nästan varje träd och buske finns det

fågelbon och alla bevakar sina revir flygande och kvittrande så högt de kan. Och just när Höjentorp passerats, öppnar sig grönskan och två sjöar breder ut sig på var sin sida av vägen. Sjöarna har förbindelse med varandra genom ett vattendrag över vilket en bro är lagd — Stora Kungsbron eller Kavelbron som den också kallas.

Maja och Claes tänkte nog inte så mycket på omgivningarna. De hade mycket framför sig som skulle klaras ut. Situationen var svår för båda. Maja hade ingen möjlighet att klara sig ensam med ett litet barn utan måste ha någon som hjälpte henne. Föräldrarna kunde kanske inte ta hand om barnet. Återstod att få en tjänst någonstans, där de tillät henne att ta med barnet, med allt vad det innebar om barnet blev sjukt till exempel. Ville man anställa en piga så var det ju för att man ville ha hjälp i huset eller ute och då tog man i första hand någon som inte hade ett barn att ta hand om. Att lämna bort barnet var inget som Maja tänkte på nu. Det var ju sista utvägen när hon såg att hon omöjligt skulle klara av att försörja dem båda. Utsikterna var små för Maja och hon ställde krav på Claes. Han måste hjälpa henne.

Vad Claes tänkte kan man ju också bara antaga. Men det gällde nu för honom att klara ut både det ekonomiska problemet och att stå inför föräldrar och syskon och tala om hur det låg till. Deras olika familjeförhållanden hade nog också en viss betydelse. Han hade ju sagt att Maja skulle följa med hem ”så får du höra hwad besked du får af wåra”. Han hade nog redan då tanken att Maja inte skulle accepteras, i varje fall inte som Claes hustru. Denna syn på skillnader i familjeförhållande gjorde att varken Claes eller Maja hade någon större frihet att själva välja hur de ville ha det.

Nu var det nog trots allt så att varken Maja eller Claes ville gifta sig med varandra. Hon begärde ju bara underhåll till sin försörjning och inte att han skulle gifta sig med henne. Vad återstod då för Claes del? Han måste hjälpa Maja ekonomiskt. Det och tanken på att vara far till ett barn som skulle uppfostras av modern ensam och som han troligen inte skulle få kännas vid gjorde att Claes ansåg situationen helt ohållbar. Hästen travade på. Närmare och närmare kom stunden då de skulle stå inför hans föräldrar. Nej. Det fick inte bli så. Det var mer än han orkade med. Han beslutade sig. Maja och han skulle aldrig ge-

mensamt möta hans föräldrar. Komna till Stora Kungsbron vid Höjentorp höll Claes in hästen och stannade. Båda steg av vagnen och Maja gick fram till broräcket och ställde sig och såg ut över vattnet.

Claes kom samma dag hem till Junkragården, ensam, och tillfrågad av modern hur han blivit så våt högt upp till midjan, svarade han att hästen skyggat och att han hoppat av vagnen och kommit i vattnet vid vägen.

Sex dagar senare, den 9 april, fann man pigan Maria Andersdotter död i vattnet under Stora Kungsbron vid Höjentorp. När Claes fick höra detta sade han till sin mor att han träffat Maja på vägen från Skärvskogen och låtit henne åka med sig och han utbrast: ''de måtte väl inte göra mig något för åkningen''. Rykten gick om att Claes fått brev från Maja — flera hade ju läst brevet — där Maja uppgav Claes som far till det väntade barnet och även begärt att få träffa Claes före påsk. Claes blev således genast misstänkt och den 12 april av kronolänsman J. E. Ström kallad till förhör i Klostrets Gästgivaregård. Den döda hade förts till Klostrets bårhus och för att fastställa att den döda var Maja Andersdotter hade kallats Claes Förberg, Majas far och fostermor, Anders Andersson under Skattegården, Lerdala, och pigan Lisa Gustafsdotter i Torget under Arvidsgården, Lerdala. Samtliga igenkände Maja och bekräftade också sedan under förhöret Claes möte med Maja i Lerdala.

I protokollet från denna besiktning och undersökning kan man också tydligt avläsa stämningen och uppfattningen om Claes: ''Förberg tillspord om förhållandet och på det hjertligaste förmanad av sin själasörjare, ej mindre uti föräldrarnas bostad, än ock i bårhuset vid den mördades blodiga lik, kunde väl icke bestrida sanningen af, att han förliden Påskafton afhämtat henne hos hennes föräldrar, men förnekade deremot med en missdådares kallblodiga fräckhet all delaktighet i och medvetandet av mordet''. Förberg togs i särskilt förhör och berättade då om resan till Skärv och Lerdala och att Maja följt med honom men ''komne nedanom Höjentorps gamla Trägård begärde den aflidna att få gå af åkdonet, under yttrande, nu får jag tacka dig för skjutsen, nu går jag efter. Den aflidna hade Förberg icke sett

sedermera, förrän nu vid besigtningen. Förberg erkänner att han haft oloflig beblandelse med den aflidna''.

Efter en stunds förlopp och sedan Claes ytterligare uppmanats att tala om sanningen, sade han att när Maja en stund stått och sett ut över vattnet blev hon tillfrågan av Claes ''will du sätta dig på nu så ska vi åka''. Hon svarade: ''Det kan du veta att jag vill göra. Det ska du nog finna då vi kommer till Klostret''. Uppbragt över detta svar, hade Claes knuffat henne över räcket så hon föll i vattnet, utan att mera synas till. Sedan Claes stått kvar en stund utan att se henne hade han satt sig på åkdonet och farit hem till Varnhem.

Obduktion ägde rum den 16 april och det konstaterades då att Maja skulle ha fött en gosse ungefär tre månader senare. Ingen av skadorna på hennes kropp var dödande, utan döden hade skett genom kvävning under vatten, vilket intygades av Johan Axel Huss. Närvarande vid förrättningen var också J. Flink och J. Jansson vid Ändebäcken.

''I anledning av Kgs Befallningshafvande i länet den 19 sista april till Domhafvanden ankomna skrifvelse, hade däri begärd rannsakning angående ynglingen Claes Förberg från Junkragården, Klostret, hvilken Kronolänsmannen J. E. Ström till Länshäktet insändt för det Fröberg vid Kafvelbron under Höjentorp skall afhändt Pigan Maria Andersdotter från Lerdala lifvet, blifvit till denna dag utsatt och föredrogs nu i närvaro af bemälde Ström såsom åklagare och häktade Claes Förberg, hvilken från Länets cellfängelse utförpassad, wid Rätten inställd under vanlig fångbevakning.''

Det var till Valle härads lagtima sommarting 1858 som Claes nu var instämd. Prästbetyget berättade: ''Drängen Claes Förberg, Klostret, Junkragården, hvilken är häktad och tilltalad för mord, är född i Warnhem den 21 juni 1834, har försvarlig Christendomskunskap, obehindradt tillträde till H H Nattward och ärlig frejd och har ej förut warit tilltalad eller afstraffad för något brott'', underskrivet av v Pastor Carl Bergstrand och daterat Warnhem d 2 maj 1858.

''Sedan åkl härefter upplyst att hvarken nödrop eller något åsyna wittne till omförmälda mordgerning föranledt upptäckten af densamma, utan att derom varit fullkomligt tyst intill dess pigans lik den 9 april anträffats och att den anklagade under hela tiden förut hållit sig

hemma, förekallades nu och förhördes den anklagades närvarande åldrige fader, Carl Förberg, som djupt bedrövad och gråtande berättade, att han på anklagade sonens begäran, lånat häst af sin måg för att af sonen begagnas på resa till Skärfskogen och inte haft den ringaste aning om sonens närmare förtrolighet med Maja Andersdotter eller tillämnade resa att besöka henne." Fadern vände sig sedan till Claes och uppmanade honom "i de mest bevekande och upprörande ordalag att taga sin tillflykt till Försynen och under åkallan af dess hjelp och bistånd, afgifva en fullt sanningsenlig bekännelse såsom enda medlet till försoning och tillgift för det begångna brottet, hvilka ömma förmaningar äfven hade på anklagade sonen den verkan, att han, som förut wisat köld och liknöjdhet, slutligen försänkt i tårar, frivilligt erkände, att han redan före ankomsten till Kungsbron hade, utan att betänka följderna af en mordgerning i sin förvillelse, fattat den afsigt att wid lägligt tillfälle afdagataga Maja Andersdotter och på det sättet undanröja möjligheten att få upptäckt, det brottsliga umgänget, han haft med henne och den beskyllning att wara fader till hennes barn, som hon hotat att göra kunnig och derför hade han, fullföljande detta uppsåt icke blott störtat henne uti vattnet, utan äfven, sedan hon ofvanom vattnet blifvit synlig, gått ned deri och tryckt henne ned under vattenytan samt, sedan hon sålunda blifvit qväfd till döds, skaffat henne undan så att hon icke skulle blifva synlig, genom att föra liket under bron och lägga en riskrake öfver, men deremot nekade han alldeles att hafva tillfogat henne någon af de vid läkarebesigtningen å hennes döda kropp befunne åkommor, hwilka också, efter hwad Åklg nu anmälte, möjligen kunde wara henne tillfogade genom stötning emot de i brokaret utmed vattenytan liggande stockar; och vidhöll den anklagade i öfrigt hwad han först uppgifvit, med förklarande att det omförmälta brefvet blifvit af honom uppbrändt.

Häradsrätten beslöt efter detta att rannsakningen skulle åter företagas i tid och ort som framdeles skulle utsättas och vederbörligen kungöras och till den gången skulle åklagaren inkalla Carl Magnus Flink, Anders Pettersson i Skärvskogen, Anders Mattsson i Klostret Pickagården och hans dräng Peter Andersson samt Claes moder och bröder och eventuellt flera vittnen som fanns "och skall den ankla-

gade under tiden förvaras å länshäktet, dit han derför nu varder återförpassad''. Vid den fortsatta rannsakningen vidhöll Claes sin förut avgivna bekännelse. Såsom vittnen var nu kallade de ovan nämnda och förutom dem Adolf Mattsson i Simonsgården, pigan Charlotta Johansdotter i Junkragården. Peter Andersson intygade att han på vedbacken vid Pickagården mottagit ett brev av Maja, ställt till Claes, som han sedan lämnade vidare till Claes broder Carl. Carl Magnus Flink ''som numera antagit namnet Vessman'' intygade att han sett och läst det brev som Maja skrivit till Claes och talade också om vad som stått i brevet. Anders Mattsson och Adolf Mattsson hade båda sett brevet men inte läst det och Charlotta Johansdotter hade sett att Carl hade överlämnat brevet till Claes. Anders Pettersson i Skärvaskogen bekräftade slutligen att Claes varit där och sökt bot för sitt skadade ben.

Claes moder ''som icke förmådde någon känsla av sorg eller sinnesrörelse öfver anklagade sonens förfarande'' kände inte till någon samlevnad mellan Claes och Maja. Hon berättade om brevet hon sett och att Claes efter sin resa kom hem och var våt till midjan. Bröderna förhördes också. Carl talade om att han överlämnat brevet till Claes och Alfred visste att Claes varit till Skärvskogen på påskaftonen. Gustaf hade varit på en marknad i Borås den dag brevet kom och påföljande lördag, då Claes reste bort, var han i Skövde. Han kände inte heller till något om Claes och Majas förhållande.

Den anklagade fördes nu ut ur tingssalen och överläggning började.

Rannsakningen började den 6 maj och den 3 juni avkunnades utslaget, vilket här återges i sin helhet.

''Wid granskning af ransakningen befunnos, att den anklagade frivilligt erkänt att han, efter att hafva lägrat pigan Maria Andersdotter, som ock blifvit hafvande, hade, sedan underrättelse om hennes hafvande tillstånd blifvit honom meddelad, intagits af ledsnad och förtrytelse emot Maria Andersdotter för den honom gifna beskyllningen att vara fader till barnet och derföre icke blott fattat det uppsåt att röja Maria Andersdotter ur wägen för att sålunda förekomma den upptäckt af lägersmålet, hwarmed han af henne blifvit hotad, utan äfven fullbordat samma sitt uppsåt och med fullt våld kastat Maria Anders-

dotter öfver handräcket vid Stora Kungsbron ned i den därintill närliggande sjön och därefter, utan att bevisligen hafva widtagit någon åtgärd för hennes räddning, tryckt henne ned under vattenytan till dess hon omkommit och blifvit liflös, då han vidare undangömt hennes döda kropp under bron och hållit sin gerning hemlig intill dess liket återfunnits; och som denna bekännelse måste anses vara styrkt genom de under ransakningen upplyste omständigheter, dels att den anklagade gjort besök i Maria Andersdotters vid Lerdala belägna hemwist och under resan derifrån warit af henne åtföljd men ensam hemkommit till Klostret och varit våt högt uppöfver benen, dels ock, att han få dagar före sin färd till Lerdala, då han för sina föräldrar och öfwrige anhörige förtegat, erhållit ett bref från Maria Andersdotter med uppmaning att henne besöka vid nämnde tid och blifvit hotad att hennes hafvande tillstånd skulle blifva af henne upptäckt för hans föräldrar; Altså och då wederbörande läkare, efter hållen obduction å Maria Andersdotters döda kropp intygat, att hon af qwäfning under wattnet ljutit döden, pröfwar Hds Rtn rättwist att, med stöd af 12 kap Kungl förordningen den 10 juni 1841, döma honom, anklagade Claes Förberg, såsom lagligen förwunnen att hafva begått mord å Maria Andersdotter, skyldig att, sig sjelf till straff och andra till warning, mista lifvet genom halshuggning; Till följd hwaraf Hds Rtn jemwäl stadgar, att kostnaden för läkarundersökningen skall, med det belopp, som är eller framdeles warder af wederbörande bestämdt, gäldas af Claes Förbergs tillgångar och, derest brist uppstår, utgå af allmänna medel, äfvensom af Claes Förbergs tillgångar skall utgå ersättning till witnet Anders Andersson från Lerdala för hans inställelse besvär med Tre Rks Rmt.

Detta utslag warder likväl, jemligt 25 Kap: 5 § Rättegångs Balken, underställdt, Kongl Majts och Rikets Göta Hofrätts pröfwning och i afbidan derpå skall Claes Förberg å Länets kronohäkte hållas förwarad.

Anklagade Claes Förberg, som mot detta utslag anmälte missnöje, underrättades, att han äger sist före klockan tolf å tjugonde dagen härefter, denna oräknad, eller å onsdagen den 23 i denna månad, inlemna sina till Kongl Majts och Rikets Göta Hofrätt ställda beswär

till Kgs Befallningshafvande i länet, som lärer tillse att Förberg, sedan ett exemplar af utslaget blifvit dit öfwersändt för att honom i häktet tillställas, vid beswärens författande icke saknar nödigt biträde."

Ingen fann emellertid några förmildrande omständigheter och domen verkställdes ett år senare.

Ur dödboken Varnhem 1859: "Claes Fredr. Förberg, Bondson från Klostret Junkragården, ogift, född Skarke 1834 Juni 21. Död Skarke 1859 April 13. Dödsorsak: för begånget mord aflivad å Billingen medelst halshuggning. Blef nedgräfd på afrättsplatsen å Billingen."

I husförhörslängden står också detta noterat med ett tillägg: "Hans sista ord: Här och nu. Syndens lön är döden men Guds gåva är evigt liv". År 1858 hölls så kallat storläger på Axvall och även 1859 ägde större övningar rum. Prins Oscar — sedermera Oscar II — var närvarande vid övningarna båda dessa år. Detta kan kanske bekräfta sanningshalten i de muntliga traditioner som än finns bevarade om avrättningen av Claes Förberg. Det sägs nämligen att kungen skulle passera avrättningsplatsen på sin väg till Axvall strax efter avrättningen. Kroppen efter Förberg hängdes efter avrättningen upp på en påle, men när man fick veta att kungen skulle passera, togs den ned. När kungen kom till platsen, frågade han varför man tagit ned kroppen. Han tyckte att den kunde hängt kvar "till skam och varnagel för dem som passerade förbi".

Det sägs också att när prinsen år 1858 var på Axvall, någon skulle hos honom begärt nåd för Förberg. Han hade då hänvisat till prinsgemålen men hon ansåg inte att han skulle få nåd. Anledningen var att det gällde två stycken, modern och det ofödda barnet. När prinsen 1859 återvände till Axvall, stämde detta med tidpunkten för avrättningen och om han själv hade glömt detta, så fick han förmodligen påminnelse om det när han närmade sig Billingen, av folk som han träffade på sin resa. Att folk sedan säger att kungen passerade avrättningsplatsen är ju naturligt, eftersom prins Oscar sedan blev kung.

Den sista avrättningen

Ryktet om att en avrättning skulle ske spreds vida omkring och folk drog sig av olika anledningar dit. Först och främst kanske av nyfiken-

het. Men några gick kanske dit för att försöka få tag på t ex en bit av den avrättades kläder, hans hår eller blod. Det var så kallade "kloka gubbar" eller "kloka gummor" som sedan skulle använda detta när de behandlade sina patienter. Dessa saker ansågs besitta stor kraft.

Runt själva avrättningsplatsen stod en ring av män, ofta beväpnade, för att hindra folk att tränga fram när avrättningen skulle verkställas. Platsen innanför denna vaktkedja kallades spetsgård. Namnet har troligen kommit av att vakterna förr var beväpnade med spjut. Den som bådade folk till att "stå spetsgård" vid Claes Förbergs avrättning var fjärdingsmannen Per August Pettersson på Hålltorp och två av dem som blev kallade var Lars Petter Jonsson i Skånings Åsaka och Anders Pettersson i Varnhem. Anders Pettersson var min farfars far. Han var född 1826 och bodde i Rödjan, Varnhem.

Bland folk som kommit dit för att titta på fanns både barn och vuxna. Anders Petterssons son, Per August, var där. Han var då 10 år. Man skulle kunna tro att en liten pojke på 10 år skulle få men för livet av att se en avrättning i verkligheten, men denne Per August tycktes inte haft mer ont av det än att han fick stryk när han kom hem. Föräldrarna ville naturligtvis inte att pojken skulle gå dit. Men han hörde ju folk tala om det och han tyckte förstås att det lät spännande, så det var väl inte mycket som kunde hindra honom från att i ett obevakat ögonblick försvinna hemifrån och springande ta sig dit. Han har berättat om det för sin son, Gustaf Andersson, och det är han som i sin tur berättat för mig. Det har också berättats att folk klättrade upp i träden runt omkring avrättningsplatsen för att kunna se bättre och att många av dem föll ner till marken i det ögonblick då huvudet skiljdes från kroppen.

Min farmor, Matilda Gustafsdotter, hade hört berättas att skjutsen med Claes Förberg kördes en annan väg för att han skulle slippa åka förbi föräldrahemmet. I skjutsen satt Claes Förberg, prästen och bödeln. Claes Förberg sjöng psalmer hela vägen och folk hade sett hur bödeln prövade yxan. Bödeln hade svarta handskar. En grannfru till farfars far sade att hon stått så nära vid avrättningen att blod stänkt på hennes strumpor, men det trodde inte farfar på.

När folk efteråt gick eller åkte förbi avrättningsplatsen såg de till att de hade något att kasta där — en sten, en pinne eller ett mynt. Det blev en så kallad kasthög. Man gjorde så på platser där någon omkommit genom olycka, eller där någon tagit livet av sig eller blivit avrättad — med andra ord, som ''dött i förtid''. De hade inte fått leva ''den utmätta tiden'' som man sade och man trodde att de skulle spöka därför. Men om man då kastade något på platsen så skulle inte det onda kunna följa efter.

Några mynt har hittats vid avrättningsplatsen. Ett av dem är från 1749 och ett annat är 2/3 skilling banco från 1852. Det har berättats för mig att så sent som på 1930-talet kunde man se bräder som påstods vara den kista i vilken Claes begravdes på avrättningsplatsen.

Man tror gärna att alla människor var skrockfulla förr. Så var det nog inte, även om det förstås var fler som var det då än nu. Beträffande kasthögen på avrättningsplatsen vid Löten, så blev det med tiden en ansenlig hög, bestående av vedpinnar mest. En dag tog Svan i Klevensåg häst och vagn och körde dit upp, lastade på pinnahögen och körde hem och eldade upp den! Hade han trott på trolldomen i den, så hade han nog inte vågat.

Några bygdehistoriskt intresserade har nu rest en skylt samt en sten med årtalet 1859 på avrättningsplatsen.

VERNA ANDERSSON är född i Ljungstorp 1940. Hon arbetar som sekreterare på Volvo personvagnar i Göteborg och kom att intressera sig för hembygden och dess historia i samband med släktforskning. Årets bidrag är det tredje i Billingsbygden.